

і ні найменшого промінчика ясного світла. Шевченко тямив, що за таку провину, яку йому інкриміновано („сочиненіє возмутительныхъ стиховъ“), в Росії тих часів нема прощення, і йшов свідомо він на страту, на спроквільне погасання і хисту, і творчї сили, і всього живого.

Неволя не вбила Шевченка, не вбила його хисту зовсім. Але хто знає, що б дав наш великий Кобзарь, коли б не трапилось було йому на шляху тієї громової стріли, що розколота так фатально його життя на дві половини, коли б не перемучився він тих страшних десять літ, що почалися з перебування за ґратами в петербурзькій цитаделі?.. Десять на крашних літ, коли чоловік був саме в розцвіті сили й хисту свого й міг дати колосальні зразки артистичної творчоти, мусів він поневіратись по пустині й волочити кайдани нікому, здавалось, непотрібного життя, затаївши в душі невицпані сльози й неварожденні твори свої.

ґратами обставлено Шевченкову душу і ті твори лишилися там, за ґратами...

Сергій Єфремов.